

Стварно код свих инструмената поништавање паралаксе и не вршимо кад су већ снимци стављени у коморе, већ претходно из истих оних разлога због којих код обичног дурбина доводимо кончаницу на даљину јасног виђења визирајући у небо а не на објекат.

Зраци са снимка, који је у жижи објектива коморе, излазе из овог објектива паралелно, па пошто се одбију од призме за вертикалне углове (она врши улогу огледала), падају на објектив дурбина и скупљају се у његовој жижи, где се налази и кончаница. У свом даљем путу зраци наилазе на призму за исправљање ликова, затим на пар призама које се по вољи могу измицати у страну, тако, да се зраци из једног дурбина спроведу у други и обратно. Даље наилазе на систем сочива, која могу мењати повећање дурбина у границама 2,5—4, и најзад кроз окулар долазе у око.

Повећање код Цајсовог инструмента износи 8, код Вилдовог 10, код Хегерсхофовог 4,5 пута. Веће увећање условљава да емулзиони слој на филму или плочи буде ситнозрн.

Наставиће се.

О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О КОМАСАЦИЈИ ЗЕМЉИШТА*)

Svetislav Sarka, sudija

Jedinstvena država pretpostavlja i jedinstvo kako formalno-pravnih tako i materijalno-pravnih propisa. Sam fakt stvaranja naše države zatekao je mnoštvo raznih zakonodavstava, zakona, uredaba itd. izazvanih potrebom ranijih konglomerata, nacionalnih, političkih, ekonomskih i drugih razloga. Ovakav pravni poredak, iako sada u jedinstvenoj državi, odgaja i stvara divergentne pravne pojmove u masi i logično izaziva različitu pravnu svest kako u pojedincima tako i u masama. Ništa lakše i jednostavnije nema za postignuće izjednačenja različitih socijalnih svesti od izjednačenja kogentnih i drugih propisa. Sve države, a pogotovu one mlade moraju svoje ukupno zakonodavstvo svesti na jedinstvenu formalno i materijalno-pravnu osnovu, a po pravilu i na apsolutnu jednakost u pojedinostima. U istoriji naše legislative pod gornjim auspicijama sastavljen je drugi — po našem znanju — projekt zakona o komasaciji zemljišta. Šta je bilo s prvim nije nam poznato kao ni uzroci zbog kojih je taj projekat stvarno i pravno sahranjen. Svakako valja istaći dobru volju i nameru zakonom ovlaštenih inicijatora za donošenje jedinstvenog zakona

*) Sa dozvolom pisca donosimo ovaj članak koji je objavljen u „Pravnom pregledu“ januar 1938 koji izdaje Pravničko društvo u Somboru. Naši će čitaoci iz ovog odličnog članka videti primedbe date sa pravne strane na novi predlog Zakona o komasaciji zemljišta.

za komasaciju. Ukoliko je uspeo novi projekat da zadovolji stvarne i pravne interese zajednice i pojedinaca pokušaćemo da u kratkim crtama iznesemo.

I.

Odmah valja naglasiti, da je projekt bez ikakve potrebe u komasacioni postupak „uvukao” i melioracije, iako sam naslov projekta glasi „Predlog zakona o komasaciji”, ipak predlog, istina samo u pojedinim propisima, dosta nesistematski, pa čak nedovoljno tehnički i pravno neizraden, trpa u komasaciju i melioracije.

Oba ova pojma nisu ni blizu srodna a još manje identična, da bi mogla biti podvrgnuta pod jedan zakon i bez obzira na teškoće oko jednog ili drugog postupka kako u formalnom tako i materijalnom pogledu. Osim toga skupi melioracioni radovi, a ti su bez iznimke redovno ne samo skupi nego i ogromno skupi, barem za delatni period onih interesenata kad se ovi sprovode, ugušiče volju interesenata za komasacijom. Rizik istovremene komasacije i melioracije snašaju samo siromašne stranke, jer iste nemaju one materijalne snage potrebne za intenzivno obrađivanje zapuštenih ili tačnije apsolutno pustih zemljišnih kultura. Još gore, čak i ne znaju, da li će usled melioracije uopšte i bez obzira na naziv biti „de facto” poboljšanja. Ovome suprotno ekonomski jači može ovaj rizik snositi, jer kvantitet novog stanja dozvoljava mu eksperimentisanje rizikom u očekivanju barem na jednom delu paralisanja eventualnog nedostatka novog posedovnog stanja. Ukoliko se uopšte hoće sprovođenje melioracionih radova, to ovi bezuslovno moraju prethoditi komasaciji i isto tako moraju biti sprovedeni po posebnim propisima, kako teret njihov ne bi onemogućio komasaciju a pogotovu da ne bi mišljenje o potrebi komasacije kao institucije bilo dezavuisano melioracionim teretima. Ove primedbe su opšte prirode a pojedinosti obzirom na to, što nema celokupnog postupka o melioracijama nije moguće istaći, iako se iz projekta vidi, da melioracije nisu usko vezane za komasaciju i da se mogu samostalno izvoditi. U svakom slučaju treba naglasiti, da za melioracije u ovom projektu nema, najblaže rečeno, dovoljno propisa za formalni postupak i materijalno rešenje.

Nužni zaključak iz ovoga, da melioracije iz projekta treba u potpunosti izbaciti i komasacionom zakonu ostaviti kao materiju samo komasaciju. Ukoliko se to neće ili ne može, mora se zakon odnosno projekat bezuslovno dopuniti propisima za melioraciju i to tako, da će i taj deo zakona biti jasan i sprovodljiv.

II.

Svrhu komasacije obeležio je projekat tako, da svaki interesent dobija za svoja zemljišta druga zemljišta jednake

vrednosti ili u što užoj vezi i „ako je moguće jednakog” položaja, jednake kulture i u jednom komadu. Naglasivanje „i ako je moguće” nije umesno, već naprotiv treba ovo stilizovati kao i ostali deo st. 1 § 10 projekta, a na ime „mora da dobija”. Intencija same komasacije nije pomeranje i menjanje posedovnih položaja i zato nov posed „mora” i kvantitativno i kvalitativno biti „ekvivalentan” starom. Kako će se ovo postići nije predmet naše kritike već eventualnog protupredloga i obrazloženja istoga. Samo hoćemo da naglasimo, da kod grupisanja zemljišta „mora” — da bude pravilo, a izuzetak za odstupanje od ovoga pravila je samo u slučaju — nemogućnosti.

III.

Projekat nije u stilizaciji određen u izrazu „interesent”. Dok u stavu 2 § 1 interesentima smatra *posednika* prema katastru, dotle u t. 3 istog §-a navodi, da „u svakom slučaju će se računati, da su za komasaciju *vlasnici* ovih zemljišta”. Ova nedoslednost proteže se kroz još neke propise projekta. Mislimo da nije potrebno naglasiti, da je obzirom i na pozitivno zakonodavstvo i za opšti pravni pojam poseda i vlasništva, neophodno nužno, da projekat precizira kao interesente ili posednike ili vlasnike. Nije na odmet naglasiti, da se u komasacionom postupku odlučuje samo o smeštanju-grupisanju poseda, barem po dosadašnjim propisima s ove pravne teritorije.

IV.

Postupak za komasaciju izvodi se samo na traženje interesenata. Iz postupka valja izdvojiti predradnje u vezi s molbom za dozvolu komasacije i na izvođenje iste. Postupak se svršava *presudom* i izvršenje presude povereno je *komasacionom uredu* prvog stepena.

Projekat je predvideo za postupak u glavnom ove vlasti, komasacioni ured i komasacioni sud i to kako ured tako i sud prvog i drugog stepena. Osim ovih vlasti u postupku učestvuju ban, poljoprivredno odeljenje Banske uprave, komisija stručnjaka eventualno Ministarstvo poljoprivrede i po njemu izaslata druga komisija. Odmah je vidljivo i bez obzira na sastav gornjih vlasti, da se za komasaciju pokreće jedan ogroman aparat. Opravdanje ovako velikog administrativno-sudskog aparata može se braniti važnošću i celishodnošću komasacije, ali samo dotle, dok se opravdava potrebom za tolikom aparaturom. Mislimo da ovako glomazan aparat nije ni potreban niti postupak zahteva angažovanje tolikog broja lica i vlasti, bez obzira na sastav ureda i sudova.

Preći ćemo preko nedostatka projekta za postupak komasacije, a izložićemo naše mišljenje o komasacionim vlastima po § 20 predloga, a to su, prvostepeni komasacijski sudovi, drugostepeni komasacijski sud te prvostepeni komasacijski uredi i drugostepeni komasacijski ured.

Cepkajući postupak i vlasti predlog neće nikad moći da ostvari onu maksimu delanja vlasti, brzinu i jeftinoću, a povećavajući deo postupka novo kreiranoj vlasti, koja se stvara „ad hoc” i može biti kad-tad jednostavno ukinuta, ne pruža jemstvo solidnosti rada ovog zvanja. Ne upuštajući se u pojedinosti smatramo, da je osnivanje komasacijskog ureda izlišno iz već iznetih razloga. Cela nadležnost određena uredu § 32 baš u interesu samoga postupka mora se preneti na komasacioni sud, jer i po svom sastavu, kao i po svim zakonskim propisima, te opštem shvatanju nezavisan sud pruža daleko jače jemstvo za pravilno primenjivanje zakonskih propisa. Ovaj pak lako izašilje jednog svoga člana koji će označeni postupak obavljati. Zato nije nužno ni opterećivanje državnog budžeta glomaznom aparaturom a još manje izlaganje nezgodama oko kvalifikacije starešina ureda i ostalih činovnika.

Još manje opravdanje ima II stepeni komasacioni ured jer je isti nadležan samo:

1) da vrši nadzor nad radom I stepenog komasacionog ureda;

2) da po žalbama na odluke i presude I stepenog komasacionog suda podnosi mišljenja II stepenom komasacionom sudu;

3) da sprovodi odluke i presude II stepenog komasacionog suda I stepenom komasacionom sudu na dalji postupak;

4) da vrši administrativne i računске, a po odluci komasacionog suda u žalbenom postupku i potrebne tehničke ili hidrotehničke radnje.

Kad se поближе razgleda ova nadležnost, odmah upada u oči tač. 3 kao nerazumljivo nepotrebno ustanovljenje jedne vlasti s ovakom nadležnošću. Sud jednog stepena, treba, upravo mora, saobraćati neposredno. Apsurdnost predlogovog naređenja u ovom pogledu tolika je, da ju je nemoguće kritikovati. Tačka prva istog proglasa isto tako ne opravdava ustanovljenje jedne institucije samo radi toga, da nadzira drugu. Ne rešavajući (skoro sasvim tako) o odlukama I stepenog ureda, nije potrebna samo radi nadzora, jer ispitivajući odluke i rad prvostepenog ureda, odnosno njegovog starešine, sam I stepeni komasacioni sud vrši ovaj nadzor.

Podnašanje mišljenja po žalbama ne opravdava potrebu posebnog zvanja a pogotovu ni onakovog kao što se predviđa, jer za ovaka mišljenja pored stručnjaka u projektovanom sastavu I i II step. komasac. suda postoje još Katastarske uprave (odelenja), te tehnički i hidrotehnički odeljci državnih institucija koji su s uspehom i autoritetom i do sada ovaj posao obavljali.

Za administrativne i računске poslove kao i ostale radnje iz tač. 4 вреди sve ono što je napred rečeno plus da je dobar deo poslova iz ove tačke već stavljen u nadležnost prvostepenog suda.

Konačno materijalna strana ovog pitanja govori sama za sebe protiv ovih ureda.

Za činovnike i službenike I step. ureda predviđeno je 11 službenika od kojih bar po nazivima mora biti otprilike polovina akademski obrazovanih (pravnici i tehničari).

Za činovnike II step. komas. ureda predviđa se 11 službenika od kojih bar petorica moraju imati akademsku naobrazbu.

Imajući u vidu, da će se u principu osnovati I step. komasacioni ured u sedištu Okružnog suda i to bez obzira, da li će interesenti iz tog područja tražiti komasaciju ili ne, lako je shvatiti, koliko je izlišno opterećenje narodne privrede osnivanjem ovih i ovakvih ureda.

V.

U sastav komasacijskog suda ulazi osim lica (§ 23) od kojih su 4 pravnici (sudije) i 4 nepravnik. Bez obzira na predmet rešavanja i delokrug istoga suda ovakav sastav je previše široko ustanovljen. Redovni postupnici sudski i u najtežim slučajevima predviđaju t. zv. velika veća od 5 članova (delikti, za koje je predviđena smrtna kazna ili večita robija). Pri rešavanju pojedinih spornih slučajeva u komasaciji treba da rešava samo sud preko svojih redovnih sudija. Za čisto stručno-nepravna pitanja sud se u svako doba može poslužiti kvalifikovanim stručnjakom drž. zvanja tehničkih, katastarskih i drugih odeljaka.

I sam sastav sudijskog dela komasacionog suda je nezgodan.

Apsolutno je nepotrebno u sastavu suda angažovati starešinu sreskog suda u sedištu okr. suda (§ 23 t. 1). U dosadašnjim postupcima pri komasaciji radio je okružni sud u svom posebnom veću gde je referent bio upoznat s odgovarajućim propisima. Svi dosadašnji postupci završeni su na skoro savršeno zadovoljstvo interesenata kao i vlasti čije je delanje bilo tangirano komasacijom. Ne govoreći ništa o težini sastavljanja komasac. suda onako kako ga predlog predviđa, mišljenja smo, da će tako sastavljen sud samo teško i sporo raditi i da kvalitet rada neće biti na željenoj visini i bez obzira na to, što će ovakav sastav kočiti i normalno funkcionisanje rada okružnog i sreskog suda.

Još veća greška učinjena je upućivanjem starešine komasacionog ureda u članove komasac. suda. Šta više isti treba da bude izvestilac i učesnik u rešavanju pitanja u kojima je on postupak vodio i u kojem je on donosio čak i prejudicijalne odluke.

Što je rečeno za prvostepeni komasacijski sud odnosi se u suštini i na drugostepeni.

VI.

Vodenje rasprave pred uredom tako je uređeno, da su stranke izložene apsolutnom ličnom diskrecionom shvatanju

dužnosti starešine ureda. Po § 39 projekta vlastan je voditelj rasprave (starešina) stranke ukoriti, a ako to nije dovoljno, kazniti *zatvorom do 8 dana* ili novčano do 1000 din. i narediti da se uklone sa rasprave. Protiv ovakve odluke voditelja rasprave, kojom *izriče kaznu nema mesta žalbi*. Da nije napisano i otštampano, izgledalo bi neverovatno, i zato nije potrebno još i posebno raspravljati o ovom propisu.

Nerazumljivo je da prema § 42 projekta, i ako ovaj ustanovljava punomoćstvo, jedan punomoćnik može zastupati samo jednog interesenta. Bez motiva nemoguće je videti misao i kritikovati ovu ustanovu projekta.

U 43 §-u eliminiše projekt i upravne i starateljske vlasti u onim poslovima, gde je odobrenje ovih vlasti potrebno.

VII.

O dozvoljivosti komasacije rešava komasac. sud i ovu dozvoljava samo onda, ako je mišljenje prethodne komisije povoljno i ako postoji potreban broj interesenata, koji su za komasaciju. Protiv odluke o dozvoljivosti komasacije nema mesta žalbi, u protivnom ima mesta žalbi.

Ovakvo ustanovljenje projekta nije opravdano.

Komasacijskom sudu bi trebalo ostaviti ovlašćenje za odobrenje i u slučaju ako nije mišljenje povoljno, ali postoji jedna specijalna većina interesenata koji su za komasaciju. Naposljetku zbog ovih interesenata i samo u njihovom interesu se vodi komasac. postupak, pa bi im se trebala pružiti mogućnost, da oni o tom i odlučuju, tim pre što u komasac. sudu sede isto takvi stručnjaci, kao i u banskoj komisiji. Isto tako ne bi se smelo iz istih razloga u slučaju povoljnog mišljenja ustanoviti kao minimum glasača za komasaciju polovina posebnika zemljišta, koja ulaze u komasaciju (§ 20).

VIII.

Tendencija autoritativnog sistema nastavljena je i u § 50. U komasaciji učestvuje i t. zv. odbor interesenata koji se sastoji od 8—10 članova. Broj propisuje starešina komasac. ureda i protiv njegove odluke u tom pogledu nema mesta žalbi. Polovinu članova odbora biraju interesenti običnom većinom glasova a drugu polovinu imenuje starešina ureda. Protiv odluke kojom starešina proglašuje izbor odbornika i imenuje članove odbora nema mesta žalbi. I za ovaj propis svaka nepovoljna kritika je izlišna i to tim više, kad se ima na umu, da odbor interesenata pretstavlja sve interesente i savetodavni je organ tako reći, u svim pitanjima komasacije.

Dodavši ovom još i specijalan propis § 68 prema kom starešina ureda rešava i podnesene žalbe na komasacionu osnovu o „nadeljenju” i da ni protiv te odluke nema mesta zasebnim žalbama (po tekstu nikakvim žalbama) upotpunjen bi bio otprilike izgled funkcije ureda i duh zakona u vezi s ovim delom

komasac. postupka. Kako smo već naglasili, nije nam poznat motiv ovakvog duha i tendencije. Skromno primećujemo da je ovaj duh stran i nepoznat sudskom redovnom, kako formalnom tako i materijalnom zakonodavstvu. Zato bi makar i posredno dovadanje sudske funkcije s ovakvim institucijama bezuslovno smanjilo onaj autoritet, koji sud opravdano celom svojom organizacijom i radom uživa.

IX.

Pravni lekovi su u samom projektu razno imenovani, žalbe i prizivi. I rokovi su različiti, ali se i naziv i rokovi daju pravdati različnošću gradiva na koje se odnose. Diskutovati bi se moglo jedino o tom, dali bi trebalo zadržati naziv žalba ili uvesti naziv rekurs, koji je već u sudskoj praksi akceptiran, i da li bi prizivni rok od 30 dana trebalo smanjiti na 15 dana.

X.

Konačno valja istaći propis § 100 prema kom će se na komasacijski postupak shodno primeniti propisi Zakona o opštem upravnom postupku. Ne možemo zamisliti volju i nameru predlagača da komasac. sudovima propisuje upravni postupak, a još manje vođenje parnica zatečenih između interesenata i prenesenih na komasac. sud po tom postupku (predlog ne govori o drugom postupku, osim upravljanja, barem posebno ne).

*

* *

Ovim bi uglavnom iscrpeli pravne nedostatke projekta. Naglašavamo, da ni izdaleka nismo izložili sve ono što bi se po našem mišljenju moglo, a verovatno i trebalo izložiti kao nedostatak projekta i zato smo se zadržali samo na markantnijim propisima. Još manje smo se, obzirom na ograničenost prostora u listu, a pogotovu na svrhu lista, mogli upustiti u detaljnu komparaciju projekta i važećeg prava, i ako bi se tek ovim mogla steći tačna slika vrednosti i nedostataka projekta, te na taj način crpeti osnov za nužne primedbe.

Tehnički deo nismo raspravljali, jer će isti i ako nam je delimično iz prakse poznat, biti svakako obrađen po stručnjacima tehničarima.

Sabravši ovde izloženi deo materijala došli smo do zaključka, da projekt

- 1) nije dovoljno razrađen,
- 2) suviše naglašava autoritativni postupak i izlišno omogućuje samovlašće,
- 3) izlišno ograničava ovlašćenje suda,
- 4) bez potrebe ustanovljava mnoštvo komasacijskih vlasti i činovnika,
- 5) meša funkcije i stepene vlasti i dr.

Projekt u ovakvom tekstu i duhu ne bi smeo postati zakonom.